

*Παιδαγωγικό υλικό αξιοποίησης
του βιβλίου στην τάξη ή στο σπίτι
για γονείς και εκπαιδευτικούς*

από τον εκπαιδευτικό Μάριο Μάζαρη

Ένα μεγάλο μυστικό
στ' αυτί σου ψιθυρίζω
Το σχήμα της αγάπης μου
κύκλο το ζωγραφίζω
Χωράει ο κύκλος τα μικρά,
τα μεγάλα, όλα όσα σου δίνω
Και όταν μου χαμογελάς
κάθε μου λύπη σβήνω...

Λίγα λόγια για το βιβλίο

Οι γονείς ενός αγοριού φεύγουν από την πατρίδα τους και ταξιδεύουν σε χώρες μακρινές αναζητώντας μια καλύτερη ζωή για τον γιο τους. Όμως, αυτό που γίνεται στη συνέχεια είναι απροσδόκητο. Τι συμβαίνει όταν οι γονείς προσφέρουν ένα μέρος από τον εαυτό τους για τα παιδιά τους; Ποια μορφή παίρνει η αγάπη; Σε αυτή την ιστορία, που είναι ταυτόχρονα συγκινητική και τρυφερή, ο Ζένο Σουόρντερ αναστοχάζεται τις θυσίες των δικών του γονιών και δημιουργεί μια καθολική ιστορία για την αξία και τη σημασία της προσφοράς.

Ο δημιουργός

Ο Ζένο Σουόρντερ είναι συγγραφέας και εικαστικός και ζει με την οικογένειά του στη Μελβούρνη. Μετά τις σπουδές του στην κινεζική λογοτεχνία και το μεταναστευτικό δίκαιο εργάστηκε ως δημοσιογράφος, καθηγητής αγγλικών, δικηγόρος για τα δικαιώματα των προσφύγων και των μεταναστών και σχεδιαστής κοσμημάτων. Αγαπάει ό,τι έχει σχέση με τη γραφική ύλη, όμως η μεγάλη αδυναμία του είναι τα μολύβια. Το 2021 βραβεύτηκε ως εικονογράφος από το Children's Book Council of Australia (CBCA). Την ίδια χρονιά τιμήθηκε με το βραβείο εικονογράφησης της Australian Book Designers Association και με το βραβείο παιδικού / νεανικού βιβλίου Designers' Choice.

Τιμητικές διακρίσεις για το βιβλίο

- Βραβείο **Children's Book Council of Australia (CBCA)**, στην κατηγορία Εικονογραφημένο Βιβλίο της Χρονιάς 2023
- Βραβείο **Australian Book Design**, στην κατηγορία Καλύτερος Σχεδιασμός Εικονογραφημένου Βιβλίου 2023
- Βραχεία λίστα για το Βραβείο **Prime Minister's Literary**, στην κατηγορία Παιδική Λογοτεχνία 2023
- Στον κατάλογο της έκθεσης **The Braw Amazing Bookshelf**, για το Βραβείο BolognaRagazzi 2024

Περιγραφή

Η ιστορία του βιβλίου μάς θυμίζει τι σημαίνει να δίνεις τα πάντα σε όσους αγαπάς, όπως έκαναν οι γονείς του δημιουργού του βιβλίου, Ζένο Σουόρντερ, που μετανάστευσαν και έφτιαξαν μια καινούρια ζωή σε μια μικρή, επαρχιακή πόλη. Οι εικόνες του, που αφηγούνται το δικό του ταξίδι μέχρι να γίνει κι εκείνος γονιός, μας χαρίζουν μια ιστορία-φόρο τιμής στους γονείς, που έρχονται αντιμέτωποι με κάθε είδους δυσκολίες με την ελπίδα μιας καλύτερης ζωής για τα παιδιά τους. Πρόκειται συνεπώς για ένα βιβλίο πλούσιο σε συναισθηματικά και συμβολικά στοιχεία.

Οι δραστηριότητες που ακολουθούν μπορούν να αξιοποιηθούν από διαφορετικές ομάδες παιδιών και τους φροντιστές τους (γονείς – εκπαιδευτικούς):

Στόχος: Η κατανόηση, η έκφραση των συναισθημάτων, η ενσυναίσθηση και η εκτίμηση των οικογενειακών σχέσεων.

Βασική αρχή: Όλα τα παιδιά εκφράζονται διαφορετικά, γι' αυτό δίνουμε εναλλακτικές δραστηριότητες και αφήνουμε ελευθερία στην προσέγγισή τους.

Συμβουλή: Ενθαρρύνουμε τον διάλογο και τη δημιουργικότητα μέσα από παιχνίδια, θέατρο, γραφή και ανοιχτές ερωτήσεις και αποδεχόμαστε όλα τα συναισθήματα.

Ηλικίες 4-6 ετών

Εισαγωγή στη συναισθηματική κατανόηση & την αφήγηση

ΣΤΟΧΟΙ

- ➔ **Κατανόηση της ιστορίας και των βασικών στοιχείων της:** Μέσα από την αφήγηση της ιστορίας, τα μικρά παιδιά θα γνωρίσουν και θα κατανοήσουν τα κύρια στοιχεία της, όπως τους χαρακτήρες και την πλοκή.
- ➔ **Έκφραση των συναισθημάτων τους:** Τα παιδιά θα αναγνωρίσουν τα συναισθήματα των ηρώων σε διάφορες στιγμές της ιστορίας και θα εκφράσουν τα δικά τους.
- ➔ **Καλλιέργεια της ενσυναίσθησης:** Οι μαθητές θα συνδεθούν με τους χαρακτήρες της ιστορίας μέσα από το παιχνίδι (συμβολικό ή μη), τις εικόνες και από διάφορες αισθητηριακές δραστηριότητες.

Δομή δραστηριοτήτων

1. Εισαγωγή στην ιστορία

- Ξεκινάμε με ανάγνωση του βιβλίου με έντονη εκφραστικότητα.
- Κάνουμε καίριες ερωτήσεις:
«Τι βλέπετε στις εικόνες; Πώς πιστεύετε πως νιώθει το παιδί της ιστορίας;»
- Χρησιμοποιούμε κούκλες ή φιγούρες για να αναπαραστήσουμε την ιστορία.
- Συζητάμε για πράγματα που κάνουν οι γονείς για τα παιδιά τους.

2. Εμβαθύνουμε στο συναισθηματικό λεξιλόγιο

- Παίζουμε το παιχνίδι «Βρες το συναίσθημα».

Δείχνουμε εικόνες από το βιβλίο και τα παιδιά μαντεύουν πώς μπορεί να νιώθει ο ήρωας.

- Ο καθρέφτης των συναισθημάτων

Δίνουμε ένα συναίσθημα ως οδηγία και τα παιδιά το αποδίδουν με εκφράσεις στο πρόσωπό τους.

- Θεατρικό παιχνίδι

Με τη βοήθεια μουσικής υπόκρουσης και μέσα από θεατρικό παιχνίδι, τα παιδιά κινούνται στον χώρο, στέκονται στις μύτες (ψηλώνουν), μαζεύονται στο πάτωμα (μικραίνουν) και εκφράζουν κάθε φορά ένα συναίσθημα με το σώμα τους: αγάπη, φόβο, χαρά, ανακούφιση.

- **Παίζουμε «Βήματα»**

Ανάλογα με το παράγγελμα που μας δίνουν, κάνουμε μεγάλα και μικρά βήματα. Κάθε φορά μπορούμε να το συνδυάσουμε φωνάζοντας κάτι μεγάλο που έκαναν για εμάς οι γονείς μας («Μου είπαν “σ’ αγαπώ”») και κάτι μικρό («Με πήγαν στην παιδική χαρά»).

3. Δημιουργικές δραστηριότητες

- **Πάμε να... διπλοζωγραφίσουμε!**

Διπλώνουμε ένα χαρτί στα δύο. Από τη μια πλευρά τα παιδιά ζωγραφίζουν έναν μεγάλο γονιό και από την άλλη έναν μικρό γονιό, δημιουργώντας το εφέ της συρρίκνωσης.

ΣΥΜΒΟΥΛΗ

Μπορείτε να δημιουργήσετε φιγούρες, για παράδειγμα τον «μεγάλο γονιό» και τον «μικρό γονιό», τις οποίες τα παιδιά θα τοποθετήσουν σε σκηνές ή «κουκλόσπιτα» που δείχνουν καταστάσεις πριν και μετά τη συρρίκνωση. Με αφορμή αυτή τη δραστηριότητα μπορείτε να συζητήσετε πάνω στις δυσκολίες που αντιμετώπισαν οι γονείς.

- **Η «μαγική σκάλα»**

Φτιάχνουμε τη μαγική σκάλα, που μεγαλώνει και μικραίνει. Κατασκευάζουμε με χαρτόνια μια μεγάλη σκάλα που θα χωρέσει πολλά σκαλοπάτια. Κάθε φορά που θέλουμε να προσθέσουμε ένα σκαλοπάτι, καταγράφουμε ή κολλάμε ζωγραφιές πάνω του με εικόνες από όμορφα πράγματα που έκαναν οι άλλοι για εμάς και μας βοήθησαν να ψηλώσουμε. Αντίστοιχα μπορούμε να τη χρησιμοποιήσουμε για να μιλήσουμε για πράγματα που μας κονταίνουν, μας αφαιρούν σκαλοπάτια.

4. Σύνδεση – Παιχνίδι με γονείς

- «Μικραίνω και μεγαλώνω»

Ένα ξεχωριστό παιχνίδι ρόλων, όπου οι γονείς σκύβουν και γίνονται «μικροί», όπως οι γονείς της ιστορίας, και μετά «μεγαλώνουν» με τη βοήθεια των παιδιών, με διαφορετικούς τρόπους (τα σηκώνουν στην πλάτη τους, τα αγκαλιάζουν, τα βάζουν στους ώμους τους κ.λπ.). Μπορούν να χρησιμοποιούν και φράσεις κατάλληλες, όπως «Βοήθησέ με να μεγαλώσω».

- Το δικό μας νανούρισμα

Με αφορμή το νανούρισμα της ιστορίας, φτιάχνουμε ένα δικό μας, που το παιδί θα ξέρει ότι μιλά αποκλειστικά για εκείνο. Αν θέλουμε, μπορούμε να το ζωντανέψουμε με εικόνες, που θα τις βάλουμε σε κάδρα ή στο ψυγείο.

- Το κουτί της αγάπης

Σε ένα μικρό κουτί ρίχνουμε κάθε μέρα ένα χαρτάκι με όμορφες λέξεις για τους γονείς ή τα παιδιά («Σ' αγαπώ γιατί...», «Είσαι ξεχωριστός/ή γιατί...», «Σήμερα σ' αγαπώ γιατί...»).

Ανάπτυξη κριτικής σκέψης και έκφρασης

ΣΤΟΧΟΙ

- **Κατανόηση των βαθύτερων μηνυμάτων της ιστορίας:** Τα παιδιά θα έχουν την ευκαιρία να ανακαλύψουν και να κατανοήσουν τα κρυμμένα μηνύματα και το ηθικό δίδαγμα της ιστορίας.
- **Κατανόηση της σημασίας των επιλογών των γονέων:** Τα παιδιά θα διερευνήσουν τη σημασία των αποφάσεων που παίρνουν οι γονείς και πώς αυτές επηρεάζουν τη ζωή τους, καθώς και τον τρόπο με τον οποίο προσπαθούν να προστατεύσουν ή να καθοδηγήσουν τα παιδιά τους.
- **Σύνδεση του περιεχομένου με τη δική τους ζωή και τα συναισθήματα:** Τα παιδιά θα ενθαρρυνθούν να συνδέσουν τα γεγονότα και τις καταστάσεις της ιστορίας με την προσωπική τους εμπειρία και τα συναισθήματα που βιώνουν, προάγοντας την ενσυναίσθηση και την αυτογνωσία.

Δομή δραστηριοτήτων

Εισαγωγή στην ιστορία

- Ξεκινάμε με **ανάγνωση της ιστορίας**.
- Στη συνέχεια, επιλέγουμε αποσπάσματα και θέτουμε ερωτήσεις:
  - «Γιατί νομίζεις ότι οι γονείς μικραίνουν;»
  - «Γιατί τους ζητούσαν όλοι πόντους από το ύψος τους; Τι συμβολίζει;»
  - «Πώς θα ένιωθες αν ήσουν στη θέση του παιδιού;»
  - «Τι σημαίνει να είσαι πρόσφυγας ή μετανάστης; Ποια η διαφορά;»
- Κατόπιν φτιάχνουμε ένα «**συννεφόλεξο**», καταγράφουμε δηλαδή λέξεις που περιγράφουν την ιστορία (αγάπη, θυσία, οικογένεια, αλλαγή κ.λπ.).

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

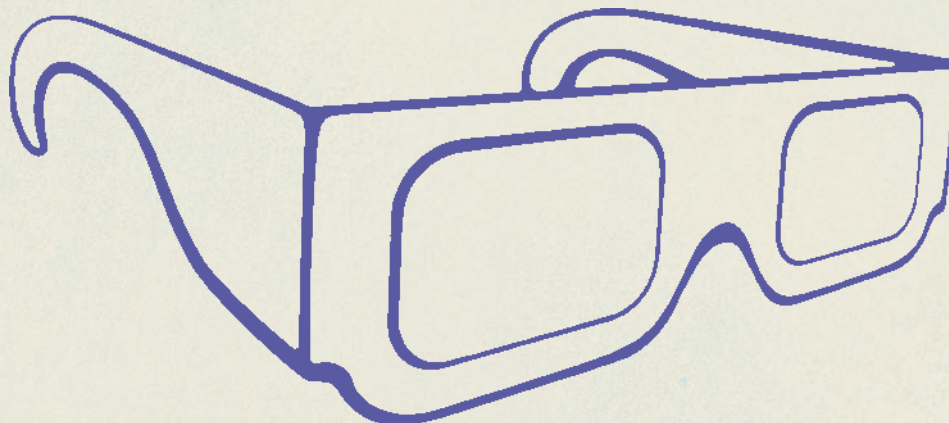
2. Εμβαθύνουμε στο συναισθηματικό λεξιλόγιο

• Παίζουμε το παιχνίδι «Αν»

Τα παιδιά μπαίνουν στους ρόλους των χαρακτήρων και υποδύονται σκηνές ακολουθώντας σενάρια που τους προτείνουμε ή αυτοσχεδιάζοντας (για παράδειγμα, αν οι γονείς δε συρρικνώνονταν, τι θα άλλαζε; Αν δεν άλλαζαν πατρίδα; Αν έκαναν πολλά παιδιά; Αν όλοι τούς ζητούσαν κάτι άλλο αντί για ύψος;).

• Παίζουμε «Αν ήσουν εσύ»

Κατασκευάζουμε χάρτινα γυαλιά, τα χρωματίζουμε και ύστερα βλέπουμε μέσα από τα μάτια του παιδιού της ιστορίας. Τι σκέφτεται; Τι νιώθει;

• Υποθετικά σενάρια

Φτιάχνουμε κάρτες με ερωτήσεις και ύστερα ζητάμε από κάθε παιδί να τραβήξει μία και να προσπαθήσει να απαντήσει σε ερωτήσεις όπως:

«Τι θα έκανες
αν έβλεπες
κάποιον να κάνει
μια μεγάλη
θυσία για
εσένα;»

«Πώς μπορείς
να βοηθήσεις
τους γονείς σου στην
καθημερινότητά
τους;»

«Τι θα έκανες
αν οι γονείς
ψήλωναν αντί
να κονταίνουν;»

«Τι θα έκανες εσύ
αν ήσουν
ο φούρναρης
της ιστορίας;»

«Τι θα έκανες
αν μάζευες πόντους
από το ύψος
των άλλων;»

«Τι θα έκανες
αν αναγκαζόσουν
να αλλάξεις
χώρα;»

3. Δημιουργικές δραστηριότητες

- Φτιάξε τη δική σου εκδοχή

Τα παιδιά δημιουργούν **κόμικς** με τη δική τους εκδοχή της ιστορίας. Κάθε παιδί μπορεί είτε να φτιάξει ολόκληρη την ιστορία είτε συγκεκριμένες σελίδες και στο τέλος να τις ενώσουμε και να συζητήσουμε το αποτέλεσμα.

The image shows a comic book template with a yellow border. It contains six rectangular panels arranged in a 2x3 grid. The bottom-right panel is larger and contains a dashed speech bubble with a lightning bolt tail.

- **Το Μαγικό Συμβόλαιο της Ευγνωμοσύνης**

Όλοι μαζί γράφουμε μια συμφωνία όπου υποσχόμαστε να αναγνωρίζουμε και να εκτιμούμε τις προσπάθειες των άλλων για εμάς. Το βάζουμε σε περίοπτη θέση στον χώρο, ώστε να μας υπενθυμίζει τη σύνδεση της ομάδας και την ευγνωμοσύνη.

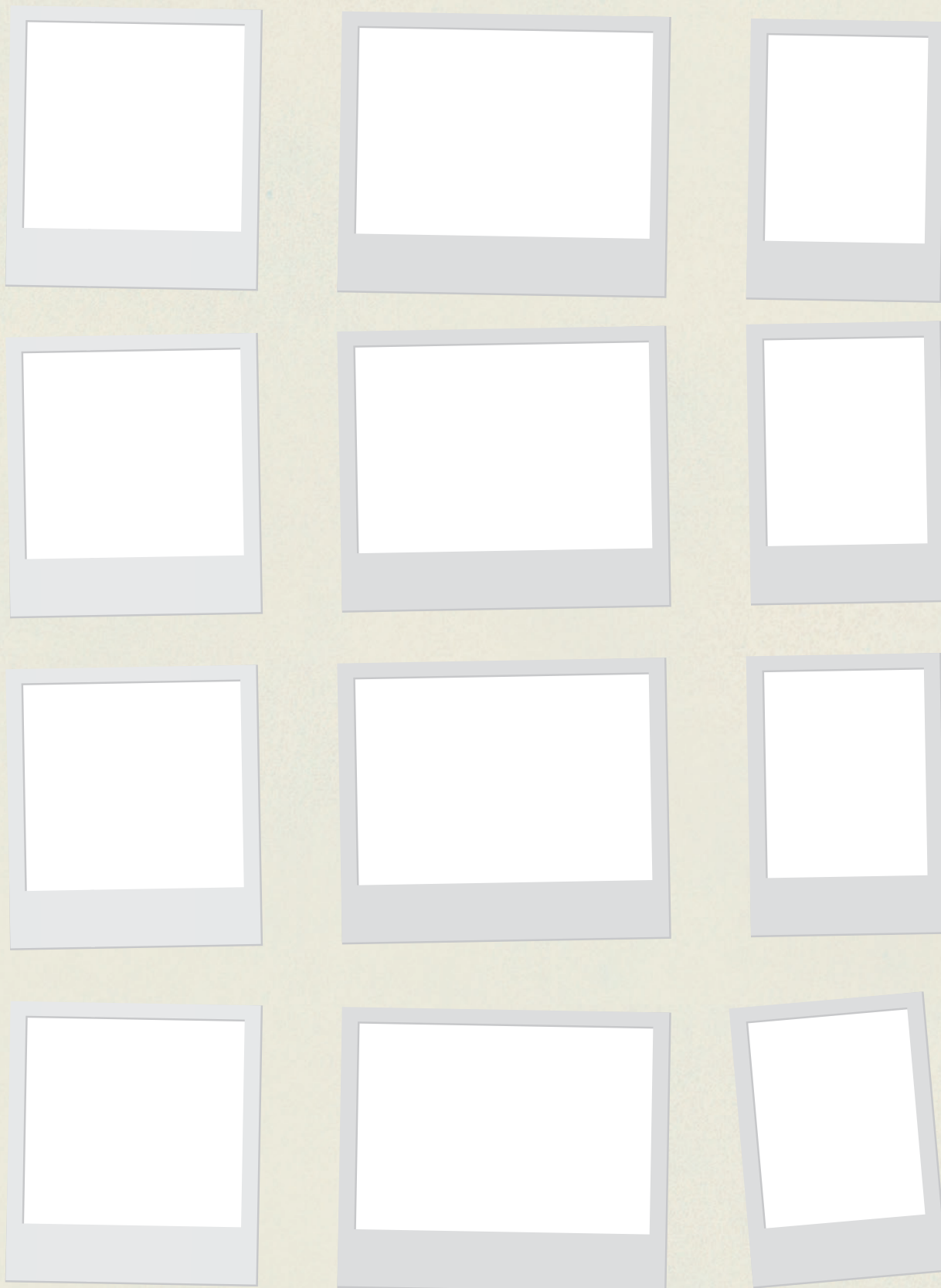
- Το «γράμμα του ευχαριστώ»

Γράφουμε ένα «ευχαριστήριο γράμμα» σε κάποιον που μας έχει βοηθήσει πολύ, εξηγώντας τι είδαμε και μας συγκίνησε σε αυτόν-ή, τι αναγνωρίζουμε ή τι υποσχόμαστε να προσφέρουμε.

- **Οι φωτογραφίες / ζωγραφιές ευγνωμοσύνης**

Τα παιδιά τραβούν φωτογραφίες από πράγματα που κάνουν οι γονείς τους γι' αυτά (για παράδειγμα, μαγειρεύουν, διαβάζουν μαζί, τα παίρνουν αγκαλιά) ή τα ζωγραφίζουν. Κατόπιν φτιάχνουμε όλοι μαζί τον πίνακα της ευγνωμοσύνης με όλες αυτές τις μικρές καθημερινές σκηνές που βοηθούν τον κόσμο να ψηλώνει.

- **Το γράμμα του μέλλοντος**

Το παιδί γράφει ένα γράμμα στον μελλοντικό εαυτό του, περιγράφοντας κάτι που οι γονείς του κάνουν γι' αυτό και θέλει να θυμάται όταν μεγαλώσει.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

- **Η βαλίτσα των αναμνήσεων**

Φέρνουμε μια βαλίτσα ή καλούμε τα παιδιά να φτιάξουν ή να ζωγραφίσουν μια βαλίτσα με ό,τι θα έπαιρναν αν έφευγαν για άλλη χώρα. Τι είναι το πιο σημαντικό; Ποια αντικείμενα ή πρόσωπα;

ΣΥΜΒΟΥΛΗ

Ιδανικό για σύνδεση με τη μετακίνηση, τον αποχωρισμό, την έννοια της πατρίδας και της μετανάστευσης.

4. Σύνδεση – Παιχνίδι με γονείς

- «Η δική μου εκδοχή»

Τα παιδιά παρουσιάζουν στους μεγάλους τη δική τους εκδοχή της ιστορίας ως **θέατρο σκιών**. Με φακούς και φιγούρες, δημιουργούν δικές τους παραλλαγές της ιστορίας, αλλάζοντας το τέλος ή προσθέτοντας νέους χαρακτήρες.

- «Έλα να θυμηθούμε μαζί»

Το βιβλίο αυτό είναι μια σπουδαία αφορμή για σύνδεση με το παρελθόν, καθώς οι γονείς μοιράζονται ιστορίες από την παιδική τους ηλικία, για πράγματα που έκαναν οι ίδιοι τους γονείς για να ψηλώσουν οι ίδιοι.

ΣΥΜΒΟΥΛΗ

Εναλλακτικά μπορούν να καταγράψουν ιστορίες και να φτιάξουν ένα δικό τους βιβλίο αναμνήσεων, που θα εικονογραφήσουν και θα διακοσμήσουν.

Ηλικίες 9-12 ετών:

Ανάλυση, ενσυναίσθηση, κοινωνικά μηνύματα & δημιουργική σκέψη

ΣΤΟΧΟΙ

→ **Κατανόηση των βαθύτερων κοινωνικών και φιλοσοφικών θεμάτων του βιβλίου:**

Τα παιδιά θα αναγνωρίσουν και θα εξετάσουν έννοιες όπως η μετανάστευση, ο ρατσισμός, ο σχολικός εκφοβισμός, η προσφορά και η γονεϊκότητα.

→ **Ανάπτυξη της ενσυναίσθησης:** Τα παιδιά θα ενθαρρυνθούν να βιώσουν και να κατανόησουν τα συναισθήματα των χαρακτήρων, προσπαθώντας να μπουν στη θέση τους. Μέσα από τις δραστηριότητες, θα αναπτύξουν τις δεξιότητές τους στην ενσυναίσθηση, κατανοώντας τις αντιφάσεις και τις δυσκολίες που αντιμετωπίζουν άλλοι άνθρωποι.

→ **Σύνδεση με πραγματικές εμπειρίες ζωής:** Τα παιδιά θα κληθούν να συνδέσουν τα κοινωνικά θέματα του βιβλίου με καταστάσεις από την καθημερινή τους ζωή.

Δομή δραστηριοτήτων

1. Εισαγωγή στην ιστορία

- Ξεκινάμε με ανάγνωση της ιστορίας.
- Επιλέγουμε στη συνέχεια αποσπάσματα και θέτουμε ερωτήσεις:
«Τι συμβολίζει η συρρίκνωση των γονιών;»
«Σε ποιες καταστάσεις οι άνθρωποι θυσιάζουν κάτι για κάποιον άλλο;»

Κατόπιν συνδέουμε το βιβλίο με την πραγματικότητα: Αναφέρουμε περιπτώσεις γονιών από την πραγματική ζωή που προσπαθούν το ίδιο πολύ για τα παιδιά τους (ψάχνουμε στο διαδίκτυο ή ανατρέχουμε σε ιστορίες από τον περίγυρό μας).

2. Εμβαθύνουμε στο συναισθηματικό λεξιλόγιο

- Πάμε σε ντιμπέιτ

Θα έκανες το ίδιο; Χωρίζουμε τους μαθητές σε ομάδες, τους δίνουμε λίγο χρόνο να σκεφτούν και να πουν την άποψή τους με επιχειρήματα για το αν οι γονείς έπρεπε ή όχι να «συρρικνωθούν» για το παιδί τους, αν είναι πάντα σωστό να θυσιάζεται κάποιος για τους άλλους, αν θεωρείται εκμετάλλευση η στάση των υπόλοιπων απέναντι στους γονείς ή όποιο άλλο θέμα προκύψει μέσα στην ομάδα.

- Αντίστροφη ιστορία

Ώρα να ακούσουμε την ιστορία από την πλευρά των άλλων. Χωριζόμαστε σε ομάδες ή ατομικά και σκεφτόμαστε την ιστορία από την πλευρά διάφορων χαρακτήρων, των γονιών, του φούρναρη, των συμμαθητών κ.λπ.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

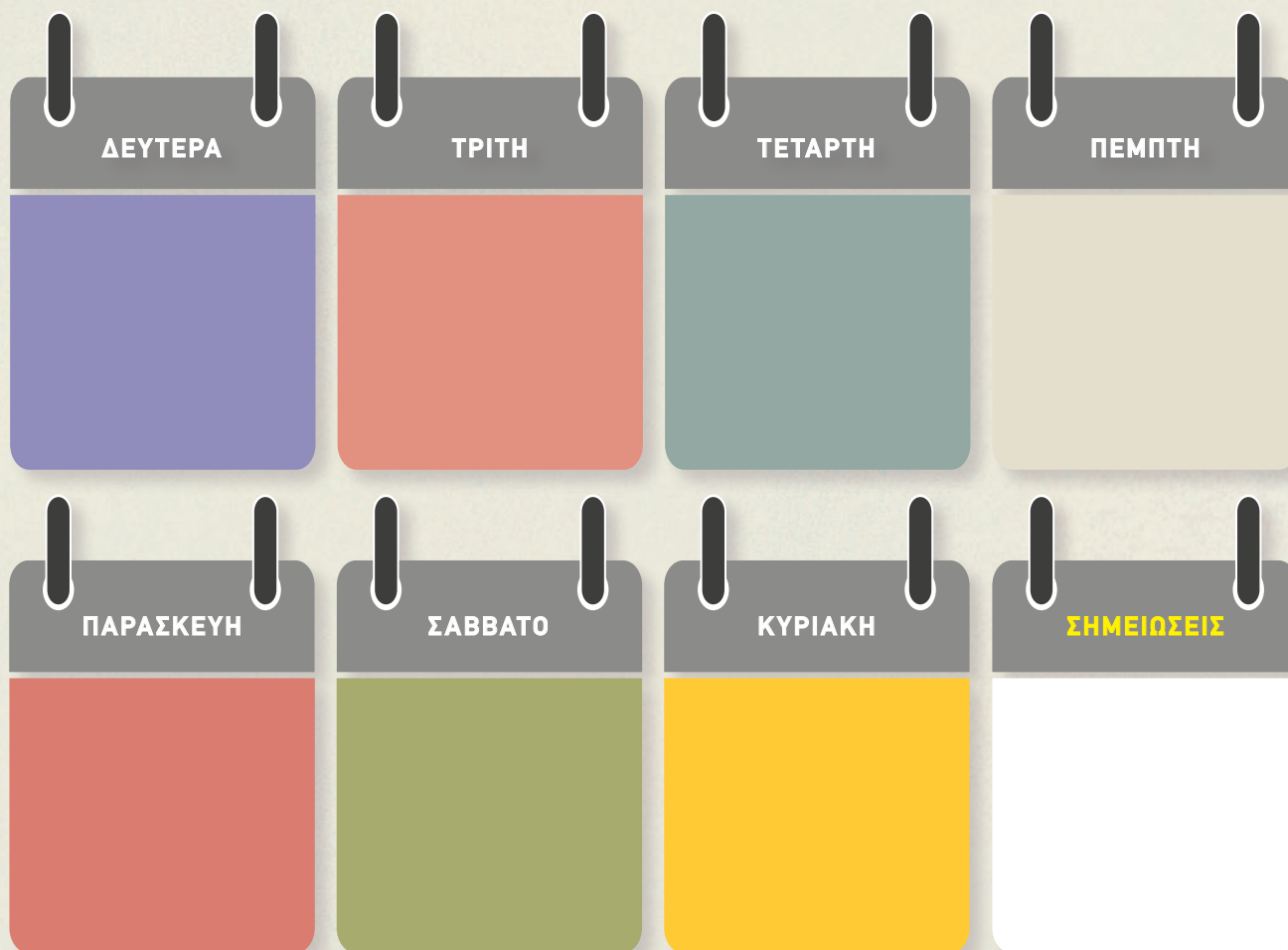
3. Δημιουργικές δραστηριότητες

- **Το «δικό μου ημερολόγιο»**

Τι φανταζόμαστε ότι θα έγραφε στο ημερολόγιό του το παιδί της ιστορίας; Πιστεύει ότι οι συμμαθητές τού φέρονται άσχημα; Τι θα ήθελε να τους πει;

- **Το ημερολόγιο ευγνωμοσύνης**

Κάθε παιδί γράφει καθημερινά ένα πράγμα που οι γονείς ή άλλοι ενήλικοι κάνουν για το ίδιο καθώς και πώς αισθάνεται γι' αυτό.

- **Μια αφίσα για σένα**

Κατασκευάζουμε όλοι μαζί αφίσες για την ενδοσχολική βία, τους μετανάστες, τη σημασία της αγάπης και της προσφοράς μέσα στην οικογένεια. Οι αφίσες αυτές μπορούν να τοιχοκολληθούν σε διάφορα σημεία στο σχολείο και να αποτελέσουν ευκαιρία για ευαισθητοποίηση. Επίσης, μπορούν να δημιουργηθούν στο πλαίσιο ενδοσχολικού διαγωνισμού αφίσας.

- **Η κάψουλα της ευγνωμοσύνης**

Φτιάχνουμε όλοι μαζί μια κάψουλα, όπου βάζουμε σημειώματα με πράγματα για τα οποία νιώθουμε ευγνωμοσύνη απέναντι στους γονείς μας.

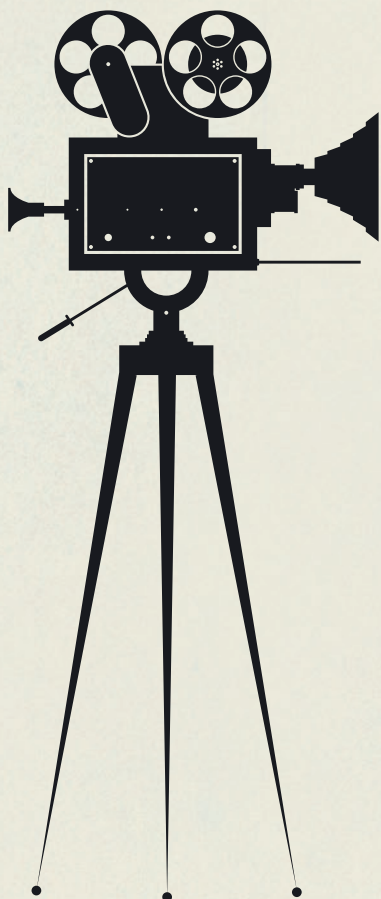
ΣΥΜΒΟΥΛΗ

Η κάψουλα μπορεί να θαφτεί στον κήπο του σχολείου ή του σπιτιού, ως ένα μήνυμα που θέλουμε να φτάσει στο μέλλον με πράγματα που δε θέλουμε ποτέ να ξεχάσουμε, ή να πηγαίνει από σπίτι σε σπίτι, ως αφορμή για συζήτηση και σύνδεση με τους γονείς για το τι σημαίνει ευγνωμοσύνη. Επίσης, μπορούμε να παρακινήσουμε τους γονείς να προσθέσουν και τις δικές τους σκέψεις μέσα.

- **Μια ταινία για εμάς**

Τα παιδιά δημιουργούν το σενάριο και κινηματογραφούν μια νέα σκηνή για το τέλος της ιστορίας, ως **ταινία μικρού μήκους**, ή φτιάχνουν ένα διαφημιστικό βίντεο ή μια αφίσα με θέμα «Οι θυσίες που δε βλέπουμε».

4. Σύνδεση – Παιχνίδι με γονείς

- **Συνέντευξη γονέα**

Κάθε παιδί αναλαμβάνει να πάρει συνέντευξη από έναν γονέα ρωτώντας:

«Τι έχεις κάνει που θεωρείς πως ήταν μεγάλη θυσία για εμένα;»

«Τι σε έκανε να νιώσεις περήφανος ως γονιός;»

«Τι σημαίνει ευγνωμοσύνη για σένα;» ή οποιαδήποτε άλλη ερώτηση επιθυμεί. Κατόπιν παρουσιάζει τις απαντήσεις στην τάξη σε όποια μορφή θέλει (κείμενο, κόμικς, αφίσα, βίντεο κ.λπ.).

- **Μια μέρα στη θέση τους**

Το παιδί ζει μια μέρα σαν «γονιός»· κάνει δουλειές του σπιτιού, οργανώνει το πρόγραμμα, φροντίζει τους άλλους. Με τον τρόπο αυτό θα αντιληφθεί τις ευθύνες που αναλογούν στον καθένα.

- **Δημιουργία οικογενειακού συμβολαίου**

Τα παιδιά μαζί με τους γονείς φτιάχνουν ένα συμβόλαιο που δηλώνει πώς μπορούν να βοηθούν ο ένας τον άλλον στην καθημερινότητα. Το βάζουν σε περίοπτη θέση στον χώρο τους για να τους θυμίζει τη σύνδεση της οικογένειας και την ευγνωμοσύνη.

Τέλος, μια ιδέα προς όλους και για όλους

Οι «**άδειες τσέπες**», μια ταινία μικρού μήκους που μπορούν να γυρίσουν οι μαθητές με τη βοήθεια των εκπαιδευτικών, τα παιδιά με τη βοήθεια των γονιών, όλο το σχολείο ως πρότζεκτ, με τίτλο *Άδειες τσέπες* και υπόθεση ένα από τα βασικά ερωτήματα του βιβλίου: «Τι είναι πιο σημαντικό από τις άδειες τσέπες των γονιών;», είναι μια ευκαιρία να μιλήσουμε για τα σημαντικά της ζωής, τα δωρεάν, τα «αυτονόητα» και τελικά τα πιο ουσιαστικά που μας ενώνουν.

